γορητήριο. Μπροστὰ στὴν ὁρμὴ τοῦ κριτικοῦ του ὄχι μονάχα ἡ ἠθικὴ βάση τῶν δραμάτων του δὲ βρῆκεν ἔλεος, μὰ (καλὴ ὥρα!) οὔτε ἡ τέχνη του. Τόσο ποὺ πάει νὰ πιστέψῃ κανένας πὼς ἡ νεόφαντη κριτικὴ ἔχει τὰ ἴδια ὅπλα γιὰ τοὺς πιὸ μικροὺς καὶ γιὰ τοὺς πιὸ μεγάλους. Εἶναι μιὰ παρηγοριὰ κι' αὐτό, πέφτοντας κάτω ἀπ' τὸ μαχαῖρι τοῦ ἀγαπημένου μου Βρούτου, νὰ μπορῶ νὰ ἑνόσω τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Καίσαρα μὲ τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Σαμψών.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Υ. Γ. Δὲν μοῦ στέκει νὰπολογηθῶ (!) βέβαια γιὰ ζητήματα ὕφους στὸν κριτικό μου. Μὰ νὰ ζητάῃ ἕνας κριτικὸς νὰ εἰρωνευθῇ φράσεις καὶ λόγια ποὺ ἐξεπίτηδες τὰ βάζει «σὰν ὄμορφες κοινοτοπίες» ὁ συγραφέας στὰ στόματα τῶν προσώπων του καὶ ποὺ τόσο χαραχτηρίζουν κάποια μερικὲς ψυχὲς καὶ μερικὲς καταστάσεις ψυχῶν, εἶναι μιὰ παραγνώριση τῶν μέσων ποὺ ἔχει στὰ χέρια του ὁ τεχνίτης γιὰ νὰ φέρῃ τὸ ἀποτέλεσμά του. Ἡ ἔκφραση ἑνὸς ρομαντικοῦ κοριτσιοῦ σὰν τὴ Μίνα δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι ἡ ἔκφραση ἡ δική μου. Καὶ τὰ λόγια τοῦ Μάρκου, ποὺ εἶναι μιὰ πεζὴ ἀντίθεση τοῦ Μάρθα καὶ ποὺ ἐπαγγέλλεται τὴν ποίηση, ἐνῷ ὁ Μάρθας τὴ ζῇ, εἶναι λόγια ἑνὸς ζιπασμένου ρωμιοῦ, ποὺ γύρισε ἀπ' τὴν Ἀγγλία καὶ κάνει μὲ τίς ὑπερβολές του τὴν κωμικὴν ἀπολογία τῆς πρακτικότητας. Τὸ νὰ μιλάῃ κάθε πρόσωπο ἑνὸς δράματος τὴ δική του τὴ γλώσσα κι' ὄχι τὴ γλώσσα τοῦ ποιητῆ του, τὸ θαρροῦσα προτέρημα. Ὁ κριτικός μου θέλει νὰ κάνῃ τὸν συγραφέα ὑπεύθυνο ἀκόμα καὶ γιὰ τὶς ἀνοησίες, ποὺ μπορεῖ ἕν' ἀνόητο πρόσωπο νὰ ξεστομίσῃ μέσα σ' ἕνα δρᾶμα. Τέτοια εὐθύνη, μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲ θὰ τὴ βαστοῦσε κανένας ἀπ' τοὺς μεγάλους ποιητάδες, ποὺ τόσο ὄμορφα μεταφράζει ὁ Βασιλικός. Πολὺ λιγώτερο ἐγὼ κ' ἡ τέχνη μου. Π. Ν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

CATULLE MENDES

SERENADE

Le matin riait ingenu.
Tu m' as dit: Viens! Je suis venu
Un peu plus tard, tu m'as dit: Chante!
J' ai chanté ta grace méchante.
Mais vint la nuit, la nuit d' été;
Tu m' as dit: Pars! Je suis resté.

Δροσοπεριχυμένη γελοῦσε ἡ αὐγή,
καὶ μοῦπες: Ἔλα! κι' ἦρθα ὁ ἥλιος πρὶν νὰ βγῇ.
Πιὸ ὕστερα: «Τραγούδα!» μοῦ λές, κι' εὐθὺς ἐγὼ
τὶς τόσες σου τὶς χάρες μὲ πάθος τραγουδῶ.
Κατόπι ἦρθε ἡ νύχτα—μιὰ νύχτα δροσερὴ
Σὺ τότες μοῦπες: «Φεύγα!» Δὲν κούνησ' ἀπ' ἐκεῖ.

Μ Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

"Ο ΝΟΥΜΑΣ„

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα δρ. 5.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. 7. Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια' Εθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Στ ὸς ὑπόγειου Σιδερόδρομου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Γιὰ τὴν κυκλοφορία—Οἱ ραμολῆδες τοῦ «Ριζοσπάστη»—Γιατί βρίζεται ἡ Αὐλή.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ κροῦσμα τῆς ἀσυνείδητης δημοσιογραφικῆς πενταρολογίας εἴχαμε πάλι τὴν περασμένη βδομάδα. Μιὰ Ἀθηναϊκὴ φημερίδα, ὁ «Ταχυδρόμος», γιὰ νὰ σηκώσει τὴν κυκλοφορία της, ποὺ δὲ στεκότανε καὶ τόσο καλά, κάθισε καὶ σκάρωσε μιὰ ἀχρειέστατη ἱστορία γιὰ κάπιο Ἀθηναϊκο σπίτι, μὲ ὀνόματα καὶ μὲ καθέκαστα καὶ μὲ φανλότητες λογῆς λογῆς, ρεζιλεύοντας ἔτσι μιὰ ἀλάκαιρη κοινωνία καὶ βρίζοντας ὅ,τι ἱερὸ καὶ ὅσιο ἔχει κάθε σπίτι καὶ κάθε φαμελιά, γιὰ νὰ πουλήσει ἑκατὸ διακόσια φύλλα παραπάνου, — γιὰ ἕνα κομάτι ψωμὶ δηλαδή.

Οἱ ἄλλες φημερίδες φωνάξανε — ἀπὸ ζούλια, φυσικά, οἱ περσότερες, γιατὶ τοὺς ἔφυγε τέτοιο λαχταριστὸ λαυράκι ἀπὸ τὰ χέρια τους—, κεῖνοι ποὺ σκοφαντηθήκανε καὶ βριστήκανε τόσο ἐλεεινὰ καταγγείλανε τὸν «Ταχυδρόμο» στὴν Εἰσαγγελία, ἡ κοινωνία βούλωσε τὴ μύτη σφιχτὰ νὰ μὴ λιγοθυμήσει ἀπὸ τὸ βρώμα ποὺ ξαπολύθηκε κι ὁ καλός σου ὁ «Ταχυδρόμος» πῶς θαρρεῖτε ὅτι ἀντίκρυ τὴ γενικὴ αἰσθη κατακραυγή; Κορδώθηκε σὰ λάγνος πίθηκος πάνου στὰ ἑκατὸ διακόσια φύλλα του καὶ φώναξε·

— Τί κι ἂν καταγγέλλομαι γιὰ ψεύτης καὶ συκοφάντης καὶ φαῦλος; Ἡ κυκλοφορία μου διπλασιάστηκε, κι αὐτὸ μονάχα λογαριάζω ἐγώ!

Τὸ ξέρουμε. Τὴν κυκλοφορία τους μοναχὰ λογαριάζουν, ὅλες οἱ πατριωτικὲς φημερίδες. Μὰ εἶναι καιρὸς πιὰ θαρροῦμε ἡ κοινωνία νὰ τοὺς τρίψει αὐτὴ τὴν περίφημη κυκλοφορία στὰ μοῦτρα τους—ἀφοῦ ἡ Εἰσαγγελία νιώθει τὰ χέρια της μουδιασμένα.

★

ΤΡΙΤΟ φύλλο τοῦ «Ριζοσπάστη»—τρίτο γλέντι ἀθάνατο. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἕνα σπαρταριστὸ βαρβαρισμό του·

*«Γνωρίζομεν τῷ κ. Ὑπουργῷ, **φέροντι** μὲν τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Ἄρεως, πιθανῶς δὲ **ἀγνοοῦντα**.....» («Ριζοσπάστης», ἀριθ. 3, σελ. 2, στήλη 1).*

Μὴν ξεχνάτε, τζάνουμ, καὶ τὴν περίφημη δήλωσή του ποὺ δημοσιεύεται στὸ ἴδιο φύλλο, 4η σελίδα, κάτου κάτου: «ὁ *Ριζοσπάστης* εἶναι ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης καὶ δημέρι βελτιουμένης («φέροντι μέν, ἀγνοοῦντα δὲ») γλώσσης».

Ἂς εἶναι. Ὁ κ. Φλυάρετος ἔχει πολλὰ νὰ μᾶς πεῖ ἀκόμα, ἀφοῦ μάλιστα τὸν περιτριγυρίσανε, γιὰ συνεργάτες του, κι ὅλ' οἱ ἀπόστρατοι Ραμολῆδες καὶ τρέξανε νὰν τοῦ σφίξουν τὸ χέρι καὶ νὰ ἐπικροτήσουν τὸν ἐθνοσωτήριο σκοπὸ αὐτοῦ «περὶ προστασίας τῆς θείας ἡμῶν γλώσσης, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τοῦ ἔθνους, ἀπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων αὐτῇ παραφρόνων μητραλοιῶν» μπρρ ρρ!

Κ' ἔχει ὁ Θεός.

★

ΝΑ ΟΥΡΛΙΑΖΕΙ κατὰ τῆς Αὐλῆς ὁ Φλυάρετος μὲ τὸ «Ριζοσπάστη» του, τὸ βρίσκουμε λογικώτατο. Ὁ Φλυάρετος ξέρει πολυκαλά, γιατὶ εἶναι ἀρκετὰ τσαχπίνης, πὼς ἡ Αὐλὴ ἅμα μυριστεῖ πουθενὰ κανέναν ψευτοδημοκρατικὸ τὸν κάνει ἀμέσως Ὑπουργὸ καὶ τὸν κουρελιάζει. Αὐτὸ ἔγινε, ἂ θυμάστε, ἄλλοτε μὲ τὸ Λεβίδη ποὺ ἄστραφτε καὶ μπουμπούνιζε κι ἅμα ἔγινε Ὑπουργὸς λουφαξε. Αὐτὸ ἔγινε καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸ Φλυάρετο μιὰ φορά. Γλυκάθηκε λοιπὸν ὁ φίλος ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ κ' ἑτοιμάζεται γιὰ δεύτερη. Τώρα ὅμως θὰ παρακαλέσουμε καὶ μεῖς τὴν Αὐλὴ νὰ μᾶς τὸν ἀφίσει κάμποσο καιρὸ τὸ Φλυάρετο δίχως Ὑπουργεῖο γιὰ νὰν τὸν ἀπολάψουμε Ριζοσπάστη. Τέτια γλέντια δὲν ἀξίζει νὰ σβήνουνται γλήγορα.

ΣΤΟΝ «ΕΡΓΑΤΗ» ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

Ἀγαπητέ μου «Ἐργάτη»,

Τὸ ἄρθρο σου—ξυπνητήρι τοῦ 4ου φύλλου «Ξυπνῆστε ὅλοι» τὸ φούρηξα· τέτια ἄρθρα τίμια καὶ παληκαρίσια, γραμένα μὲ δύναμη καὶ μὲ πόνο, βγαλμένα ἀπὸ τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς καὶ ὁλόϊσα στὴν ψυχὴ τραβ[illegible], τέτια ἄρθρα στ ἀλήθεια μας χρειάζουνται γιὰ νὰ μᾶς ξυπνήσουνε.

Ἴσαμε τώρα οἱ ῥήτορες τοῦ τύπου, τῆς Βουλῆς καὶ τῆς πλατείας, οἱ διάφοροι δηλ. δημοκόποι κ' ἀεροκόποι, κοιτάξανε πῶς νὰ μᾶς ἀφιονίσουνε μὲ τὶς

[1]) Τὸ γράμμα αὐτὸ σταλθηκε στὸν «Ἐργάτη» τοῦ Βόλου καὶ δημοσιεύτηκε μάλιστα καὶ στὸ 6ο φύλλο του (26 τοῦ Γεννάρη). Ὅπως ὅμως δημοσιεύτηκε κουτσουρεμένο καὶ γιομάτο τυπογραφικὰ λάθια, σὲ πολλὰ μέρη θαλάσσωνε κατάντιπ τὴν ἔννοια καὶ γι' αὐτὸ ἀναγκαζόμαστε νὰν τὸ ξανατυπώσουμε σήμερα.

ρωμιό, ποὺ ἀγαπάει καὶ θέλει τάχα τὴν Ἀλήθεια, ἐνῶ στὸ βάθος τὸ *ἐγώ* του μόνο θέλει,—κι αὐτοῦ ὑστέρησε ὁ ποιητής, στὸ νὰ μᾶς δώσῃ ζωντανὸ τὸ χαραχτηρισμό του—παλεύει ἡ Ρωξάνη Καλόκαρδου μὲ τὴ Στρατιδοπούλα, ἡ κυρία ἀπ' τὴν κρατοῦσα τάξη, ἡ πιὸ βαθειὰ ἠθικὴ κατάπτωση μὲ τὸν ψηλότερο πόθο καὶ τὸ εὐγενικὸ ἰδανικὸ μιᾶς κόρης τίμιου φτωχοῦ ὑπάλληλου, μάχεται ἡ διαφθορὰ μὲ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀγνότητα, πολεμάει τὸ παραδομένο μὲ τὸ νέο, τὸ καθεστὼς μὲ τὴν ἀνατροπή, τὸ τωρινὸ μὲ τὸ μελλούμενο, τέλος ἡ Ἀλήθεια μὲ τὸ ψέμμα. Βαρὺς ὁ ἀγώνας, μένουν ἀσύντριφτες οἱ ἀλυσίδες. Νικημένη βγαίν' ἡ κόρη ἡ εὐγενικὴ καὶ τραγικὰ εἶναι τὰ λόγια της: «Ὄχι! Ὄχι!.... Δὲ δέχτηκε τίποτα! Δὲν ἄκουσα νὰ δεχτεῖ τίποτα! Δὲν μποροῦσε νὰ δεχτεῖ τίποτα!....» Ὁ Καλόκαρδος κ' ἡ Ρωξάνη τὴν κοιτάζουν σαστισμένα. Ὁ Στρωτὸς κοιτάζει σκεφτικὸς τὸ πάτωμα. Ἀλήθεια, φίλε μου Ταγκόπουλε. Ἐκεῖνος ποὺ θὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν ἀλήθεια, θἄχει συχαθεῖ τὴ συντροφιὰ τοῦ Καλόκαρδου καὶ τῆς Ρωξάνης. Θἄχῃ ντροπή του νὰ τοὺς λέῃ καὶ καλημέρα ἀκόμα.

Μὲ τέτιες στιγμές, σὰν τὸ τέλος τῆς Β' πράξης, δὲν τὸ πιστεύω νὰ μᾶς συνήθισαν πολλὰ ντόπια δράματα. Ὁ Ξενόπουλος ἐνύσταξε στὶς «Ἀλυσίδες»· τὸ πιστεύω. Καὶ βέβαια δὲν εἶναι ὁ μόνος. Μὰ δὲν πιστεύω νἄμαι κ' ἐγὼ ὁ μόνος, ποὺ μὲ συγκίνησε ἡ κραυγὴ τῆς κόρης ([32]). Μπροστὰ σ' αὐτὴ ξεχνῶ τὸ

[32]) *Δῶ, θαρρῶ, μπορεῖ νὰ τυπωθεῖ κ' ἕνα γράμμα τοῦ Ἐφταλιώτη ποὺ χαραχτηρίζει εἰλικρινὰ καὶ φωτεινὰ τὶς «Ἀλυσίδες».*

Hessle,
near Hull, 6.2.08.

Ἀγαπημένε μου,

Ὅ,τι σηκώθηκα ἀπὸ δυὸ ὧρες διάβασμα. Μονορρούφι τὶς πῆρα τὶς «Ἀλυσίδες» σου, ὅπως ἤθελα.

Ἐσὺ κατόρθωσες νὰ κάμῃς δικό σου εἶδος, δικό σου σκολειὸ στὸ θέατρο. Νὰ διδάσκῃς, κι ὡς τόσο νὰ εἶσαι δραματικός, κι ὄχι ρητορικός, μήτε πάλι διαλογικός. Μεγάλη τέχνη αὐτό. Ἀφίνω ποὺ μεταχειρίζεσαι τὴ γλώσσα σὰ μάστορης. Ἀφίνω ποὺ μιμιέσαι τὴ ζωὴ σὰν τεχνίτης.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μὲ πῆρες ἀπὸ τὰ χέρια καὶ μ' ἔφερες ὡς τὸ τέλος. Τὴν εἶδα τὴ ζωὴ ποὺ μοῦ παράστησες ἀλάκαιρη. Ὡς καὶ τὴ σούπα τῆς Στρατίδαινας τὴ μύρισα. Στὴ σκηνὴ ποὺ μαλώνει τἀντρόγυνο (Μέρος Α'), ἔπειτα ἐκεῖ ποὺ ἀλλόζει τὸ Δῆμο ἡ Ρωξάνη, καθὼς καὶ στὸ Γ' μέρος, ἐκεῖ ποὺ ὁ Δῆμος πρωτόρχεται καὶ τὸν πασαλείβει κολακεῖες ἡ Στρατίδαινα,—μὲ συνεπήρες καὶ πῆγες.

Ἡ καταστροφή, ὅπως ἔπρεπε. Γοργὴ καὶ δραματική. Ἐγὼ μπάτσους δὲ θἄβαζα. Ἐσὺ ἔβαλες. Δὲν ἔχασε τὸ δρᾶμα ἐξαιτίας του. Τουλάχιστο συβιβάζεται μὲ τὴν περικυκλωσιὰ τῆς Ἀστρούλας.

Ἐκεῖνο ποὺ μοῦ φαίνεται βιασμένο στὸ ἔργο, εἶναι ποὺ ἡ Ἀλήθεια, ἡ ὥριμη κ' ἡ γνωστικιά, ἡ δυνατὴ καὶ ἡ ἀλύγιστη ἡ Ἀλήθεια, ἔμεινε στὸ πρόσωπο καὶ στὴν ψυχὴ ἑνὸς κοριτσιοῦ. Ξέρω γώ; Μπορεῖ νὰ μοῦ πῆς πολλὰ δυσκολοπάντητα καὶ σὲ δαῦτο. Ὅμως κοίταξε ποὺ ἄλλο ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τὰ φερσίματα τῆς Κύας Ἀλήθειας, δηλ. ἄλλο κοριτσίστικο καὶ μάλιστα τῆς σειρᾶς της δὲ μᾶς ἔδειξε ἡ Ἀστρούλα, παρὰ τὸν μπάτσο.

Τέτοια, θὰ μοῦ πῆς, βρίσκεις ἂ θὲς πολλὰ σὲ κάθε δρᾶμα. Πολὺ σωστά. Τὴν οὐσία νὰ βλέπουμε. Ἡ οὐσία εἶναι πὼς μᾶς ἔδωσε εἰκόνα ὁλοζώντανη τοῦ Μεγάλου Κακοῦ τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς Ἔκαμες τοὺς ὀχτροὺς τοῦ Κακοῦ αὐτοῦ νὰ τὸ σιχαίνουνται ἄλλο τόσο, τοὺς φίλους του νὰ τὸ ντρέπουνται. Τί ἄλλο θέμε; Ἔτσι σιγὰ σιγὰ μπορεῖ νἀρθῇ ἡ γιατρειά.

Φιλῶ σε
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ